

ТИЖНЕВИК - REVUE HEBDOMADAIRE - TRIDEN'U UKRAINIENNE

Число 21 (427) рік вид. X. 10 червня 1934 р.

Ціна 2 фр. Prix 2fr.

Париж, неділя, 10 червня 1934 року.

1914-1934. Порівняння цих двох дат, нашої доби і тої доби, коли розпочалася світова війна, ми все частіше зустрічаємо на сторінках світової преси і у виступах відповідальних політичних діячів різних держав. Американський журналіст Нікербокер одбув недавно подорож по Європі і мав розмови з видатними діячами різних держав про можливість війни. Відповіді, які він одержав, обійшли цілу світову пресу. Характеристична риса, яка виявляється в них, незалежно від їх конкретного змісту, це — свідомість непевности і нетривалости того стану, в якому перебуває Європа і цілий світ.

Справді, та установа, яка була створена після війни і яка мала своїм завданням зробити світову війну останньою, все виразніше тратить свій авторитет і хилиться до упадку. Відроджується в повних розмірах довоєнна система групових міждержавних союзів. Горячково провадиться озброєння у всіх державах. Тратять свій вплив і авторитет прихильники пацифізму, бо все ясніше стає, що ті засоби, які висовують вони в цілях боротьби з військовою небезпекою, — нереальні і неможливі до здійснення в існуючих обставинах.

Не підлягає сумніву, що світ вступає в нову добу, коли загроза війни стає реальною. Надходить час, коли з можливістю війни мусить рахуватися кожна держава і кожна нація, як з цілком конкретним фактом.

Було б помилкою, коли б при існуючій ситуації ми, українці, стали б формулювати свої позиції в той спосіб, що ми, мовляв, стоїмо проти війни і її не хочемо. Пацифістичні заяви і декларації з нашого боку не були б жадною реакцією на існуюче становище вже через те

що питомий їх тягар був би мінімальний. Події нині розвиваються стихійно і можливість впливу на їх хід в обмеженій степені мається навіть у тих націй, що посідають самостійні міцні держави. Яке значіння при цих умовах можуть мати всякі, хоч і найбільш гарячі й переконуючі пацифістичні заяви з нашого боку в тому становищі, в якому ми перебуваємо в теперешній час?

Воєнна небезпека є той реальний факт, який існує і з яким треба рахуватися, як з цілком конкретною можливістю.

Так само було б помилкою, коли б нашу позицію перед воєнною небезпекою, перед тими подіями, наступлення яких стає все більш імовірним, ми би визначали, як позицію схрещених рук, як позицію пасивності.

Стало трафаретом для теперішніх часів твердження, що у війні перемагають не армії, а народи. Через те, хоч і не посідаємо ми власної держави, наша роля в майбутніх можливих подіях, коли зважити на нашу чисельність і на нашу територію, зовсім не має бути такою, яку можна скинути з рахунків. Бо в майбутніх можливих подіях буде йти не про те, яку кількість гарматного м'яса може поставити та чи інша нація, а про те, яку вона зможе дати кількість свідомих активних борців, переконаних в правоті тої справи, за яку вони йдуть на смерть.

Серед того ідейного хаосу, який тепер панує в світі, ми, українці, маємо ту колосальну перевагу, що ми вступаємо в ту нову історичну добу, основні риси якої починають все виразніше кристалізуватися, з одною спільною для нас усіх ідеєю. Не зважаючи на ціле наше партійне роз'єднання, не зважаючи на всі ексцеси, яких набірає серед нас боротьба окремих груп, всім нам присвічує, всіх нас об'єднує — ідеал самостійної Української Держави, для всіх нас ясно, що відбудова її має розпочатися на тих теренах, де панує нині Москва. На тому тернистому шляху, який було суджено перейти нашій нації в повоєнне десятиліття, ця ідея набрала небувалого поширення, глибоко ввійшла в свідомість народніх мас, зробилася нашим символом віри національним.

І гірко помиляються ті політичні чинники, які в своїх концепціях і розрахунках не розуміють, що відбудова самостійної Української Держави в даний момент є справою історичної необхідности.

Томаш Г. Масарик і Едуард Бенеш

---

24 минулого травня в Чехословаччині відбулися начетверте за час існування республіки президентські вибори, і вчетверте президентом обрано все того й самого Томаша Г. Масарика.

Факт — одинокий в історії європейських республік. І не лише тому, що по дорозі до того стоїть формальна перепона, бо всі республіканські конституції забороняють ту саму людину вибрати більше, як двічі вряд, президентом. Цю перепону чехи обійшли в той спосіб, що до відповідного параграфу своєї конституції додали примітку, в якій сказано, що вказана заборона не стосується до першого президента республіки.

Далеко важливіші перепони суттєві. З кінця року 1918, коли Масарик по-перше був обраний президентом, перейшла ціла епоха післявоєнна, перестановлені майже міжнародні взаємовідносини, перебудовано радикально внутрішню структуру багатьох європейських держав. Змінилася за цей час і Чехословаччина. Той, хто, як автор цих рядків, мав можливість спостерігати післявоєнну еволюцію цієї країни, знає, що на сьогодні Чехословаччина зовсім не подібна до тої, якою вона була, скажемо, в році 1919, і що може єдино, що залишилося з того часу, є як раз Томаш Масарик та хіба ще його найближчий і сталий співробітник, міністр закордонних справ Едуард Бенеш, про якого кілька слів нижче.

Безперечно, до того, що Масарик фактично став доживотнім президентом спричинилися в першу чергу його персональні властивості. То були його патріотична жертвеність, з якою він, старший уже чоловік, бо майже 65-літній, покинув батьківщину і ради визвольної боротьби поставив на карту життя і своє, і власної родини; мудрість політичного передбачення, яку виявив він, зв'язавши долю Чехії з долею Антанти, що на той час здавався багатьом слабшою у війні стороною; і зрештою державний організаційний хист, який він виказав на протязі свого довгого безконкурентного президентування.

В Масарикові чехи мають свою національну постать високого історичного порядку. Але всього того може було б і замало для сталого його перевибрання в президенти, — особливо вчетверте, коли він сам, як переказують, широко просився, щоб йому вже дали спокій, бо, мовляв, у 84 роки людина має таки право на відпочинок. Масарика не пустили, а переобрали ще раз, бо потрібний він зараз Чехословаччині може більше, ніж коли. Потрібний він назовень, бо в цей бурхливий час, що його переживає Середня Європа, несхідно їй мати не лише самий політичний континюїтет, але й втілення його, яким перед світом давно вже став її старий президент. Потребує вона його і з середини, бо як у цілком світі, так і в Чехословаччині гостро сто-

---

Чи ви виконали свій обов'язок? Чи 25 травня ви склали свою лепту на Українську Бібліотеку ім. С. Петлюри в Парижі?

їть, з одного боку, проблема демократичного ладу, з другого — проблема вождя. В особі Масарика щасливо об'єднані обидві ці сторони: він — визнаний вождь, а разом з тим він і — визнаний демократ. В старих демократіях такі демократичні вожді спонтанно виховуються серіями в умовах довголітнього відповідного режиму. Для молодшої демократії Чехословаччини Масарик сам себе виховав на демократичного вождя, давши собою приклад і зразок, ставши, так мовити, прекрасним штампом для майбутньої серії командних людей своєї батьківщини. В тому його політична заслуга не тільки перед чехословацькою, але й перед світовою демократією, особливо — її молодшою частиною. Є у Масарика професора, у Масарика-філософа й інші заслуги високої якості, але вони всім відомі і не стосуються до теми даної замітки.

Разом з Масариком і під його щасливою рукою на шлях визвольної боротьби так само жертвенно став і молодий тоді вчений Едуард Бенеш. В році 1918, коли ця боротьба була успішно довершена, став він міністром закордонних справ, яким зостається беззмінно і на сьогодні, зостанеться напевно й на завтра. В день, коли Масарика вчетверте вибирали президентом, Бенешові минуло рівно 50 літ. Вік — дуже не великий для європейського закордонного міністра, який побив усі рекорди сталого перебування на своєму посту. Бенеш, як і Масарик, являється назовень втіленням політичного континюїтету, і без нього чужинці не мислять собі Чехословаччини. Як і його президент, у політиці він перше за все реаліст. З тою, однак, одмінною, що Масарик — теоретик реалізму, а Бенеш — його практик. Великий ерудит і добрий знавець людей, якими вони є в дійсності, він все і вся використовує для потреб своєї політики, на добро своєї батьківщини. Успіхи не баламутять йому голови, невдачі — не роблять з нього розтраченої людини. На кожний добрий чи лихий випадок, на кожну можливу зміну міжнародних взаємовідносин, в нього є готовий план чинности, і, як здається, ніщо його не може захопити несподівано. Своєю доцільною і невтомною працею він створив для Чехословаччини солідний зовнішній престиж, а собі персонально здобув закордоном авторитет і значіння, якого він не мав би, коли б ці речі надавалися пропорційно до міжнародньої сили його батьківщини. Перед Бенешом лежить ще довга життєва і політична путь, і можна лише побажати йому, щоб була вона такою щасливою, як була й досі. Це буде добре і йому і Чехословаччині, якій він так віддано служить.

* * *

Проблема української державности для обох чільних людей Чехословаччини, — для Масарика і для Бенеша, — річ на сьогодні не актуальна*). Як реалісти, вони в політиці працюють лише тим, що вже реально стоїть на дорозі, а не з тим, що лише завтра там з'явиться. Поя-

---

*) Про Т. Г. Масарика і ставлення його до українського питання писалося у нас: О. Бочковський — «Із спогадів про Т. Г. Масарика» — чч. 29-30 (237-8), 31-2 (239-40), 36 (244) р. 1930 і «З преси» та «Бібліографія» — ч. 47 (255) р. 1930.

ва України, як держави, в їх планах однак передбачена, як це видно хоч би з слів Бенеша: — Час працює на вас, — які він сказав одному з українських політиків в найтяжчу хвилину для української справи. Коли ту працю часу буде довершено, ставлення Масарика й Бенеша до неї без всякого сумніву буде поважне й сприятливе.

Але незалежно і від того, вже й на сьогодні є одна сторона в українській справі, в якій доброзичливе ставлення Масарика і Бенеша мусить бути зазначено з почуттям глибокої подяки і поважання. В Чехословаччині, як всім нам відомо, зразу-ж, за їх допомогою, українці були визнані, як нація, для них були поставлені високі школи, дано змогу працювати. Українські емігранти були в ній прийняті, як брати, як свої, як рідні. Щоб не сталося в майбутньому, які б не були комплікації, витворені міжнародними взаємовідносинами, — українці ніколи не забудуть того, що і як зробили для них Масарик і Бенеш за найтяжкої нашої беди національної. Тому славні їхні імена за всяких умов вдячно будуть записані в пам'яті прийдешніх українських поколінь.

М. Славінський.

Міжнародна конференція в Фолькстоні

(Комунікат Українського Т-ва для Ліги Націй).

На цей раз річні збори Унії Т-в для Ліги Націй було призначено в Англії, на самому березі Ляманшу, в улюбленому англійському приморському курорті Фолькстоні.

Сесія була властиво досить цікава, але делегатів було мало, в усякому разі вдвічі менше, як на попередніх сесіях в Монтре (1933), в Парижі в 1932, або в Буда-Пешті в 1931 р.

Не приїхали зовсім югослов'яне, болгаре, турки; румуни були заступлені тільки радником свого посольства в Лондоні, звичайних-же їх делегатів не було. Чим пояснити таку відсутність? Зменшенням інтересу до Унії? Ослабленням віри в Лігу Націй? Чи просто далекою дорогою та фінансовою скрутою? Кожному вільно пояснювати це, як хто хоче. В усякому разі Франція, Німеччина, Італія, Сполучені Штати та особливо Англія були заступлені досить широко. Головує тепер в Унії сенатор Джаніні (Італія), і з великим успіхом. Українська делегація складалася з голови нашого товариства проф. О. Шульгина та генерального секретаря проф. Р. Смаль-Стоцьного.

Як звичайно це робиться, було влаштовано велику екскурсію, а саме до старшвинного замку нормандських часів і до Кентербюрі. Був великий мітинг, на якому виступало кілька промовців з Унії і сер Джон Саймон, міністр закордонних справ Великої Британії, який довів, що слава про його красномовність не перебільшена. Народу на мітингу було по-над 2.000, що показує, яку популярність тут мають ідеї миру і Ліги Націй, хоч не виключено властиво, що привабили публіку популярні прізвища Саймона і лорда Сесіля, яких вітали гучними оваціями. Нарешті муніципалітет Фолькстону дав бал на честь чужеземних гостей.

Переходячи до ділової частини звіту одмітимо ті справи, які в тій чи иншій мірі мають до нас відношення і в яких наші делегати завітали голос.

Коли ви ще доєї не склали своєї пожертви на Українську Бібліотеку ім. С. Петлюри, — зробіть це зараз, не odkладаючи.

---

1. Большевицькі інтриги і емігрантські товариства.

Ще за два місяці до зібрання у Фолькстоні, одержавши збірник резолюцій, що мали фігурувати на асамблеї, президія Українського Товариства із здивуванням знайшла в ньому проєкт додатку до статуту, а саме артикул 49 і то такого змісту: «Товариства, що входять до складу Унії і не відповідають вимогам артикула третього статуту, будуть брати участь в Унії з правом дорадчого голоса».

В третьому-ж пункті сказано, що Унія приймає до свого складу, як членів, національні товариства або федерації національних товариств або національні ради, що легально повстали у відповідних державах з метою реалізувати ціль Унії».

Отже проєкт ншого 49 артикулу статуту направлений був цілком ясно супроти «емігрантських» товариств: українського, грузинського та російського.

Виявилось, що з початку і то вже коло року тому назад, поступила навіть пропозиція на підставі парагр. 3 зовсім виключити ці три товариства, і проєкт параг. 49 був компромісовим рішенням Президії Унії.

Чому після того, як 14 років ці товариства працюють в Унії, несподівано до них примінюється така міра? Це й було те питання, з яким українські й грузинські делегати приїхали до Фолькстону. З розмов зразу виявилось, що джерела цієї пропозиції були подвійні. По-перше, німецька делегація побоювалася, щоб німецькі емігранти не створили й собі товариства для Ліги Націй. Але цей аргумент вдалося в розмовах з німецькими делегатами розбити ще до засідань комісії: виявилось, що ніхто не має на увазі на майбутнє розглядати присутність в Унії зазначених вище трьох товариств, як прецедент на майбутнє. Становище цих товариств є цілком виключне, що й було дуже докладно з'ясовано під час дебатів в комісії.

Другим мотивом цієї пропозиції були інтриги большевиків, які дали зрозуміти, що вони не тільки охоче увійшли б до Ліги Націй, але й до Унії при умові, коли там не буде емігрантських товариств. Хоч справжніх симпатиків большевиків тут дуже мало, але багато делегацій бачать в цьому вступі большевиків до Ліги Націй єдину надію... урятувати мир.

На цьому ґрунті розвинулися спершу дуже жваві розмови приватні, а потім і в одній з комісій Унії. Питання це було досить прикре не тільки для українців та грузин (характерно, що росіяне не приїхали), але й для багатьох інших делегатів, що були широко обурені цією пропозицією.

Генеральний секретарь доніс справу і перечитав листа голови швейцарського товариства, що протестував проти пропозиції і зауважував, що вона в усякому разі не відноситься до Грузії, яка створила своє Товариство на власній землі.

Далі слово забірає польський делегат проф. Стронський, що зробив докладний юридичний аналіз пропозиції і, категорично одкидаючи нову пропозицію що-до емігрантських товариств, вказав, що в самому статуті не має жадного артикулу про відібрання прав або виключення будь якого товариства. Отже такий акт був би незаконним. Що не тільки грузинське чи українське товариства, але й російське були створені в час, коли становище на Сході було для всіх держав зовсім не ясним і совітський уряд не був ще визнаний. Нарешті, позбавлення цих трьох товариств рішачого голосу не позбавить їх можливості сказати всю правду совітським делегатам, коли б вони навіть з'явилися серед Унії. Навпаки, ці три товариства ще з більшою силою скажуть те, що вони думають.

Так само дуже гаряче виступає проти проєкту 49 артикулу французька делегація в особі панів Прудомо та Дюма. Останній, старий суддя, просто пропонує зняти це питання з порядку денного.

Представник угорської меншости в Чехословаччині, депутат Шюло, говорить, що Унія мусить бути притулком покривджних і її обов'яз-

ком є завжди морально підтримувати такі народи, як український чи грузинський, що нині тяжко страждають.

Нарешті забирає слово проф. Шульгин, який говорить, що слідує:

«Кращим доказом, що наша співпраця в Унії відповідає її статуту є те, що для пониження нас в правах доводиться додавати новий артикул до цього статуту.

Приміняючи такий артикул до нас, понижуючи наше товариство в правах, Унія тим самим тяжко б нас ударила морально.

Наше Українське Товариство було створено в час, коли ми не були ще емігрантами, коли ми посідали свою територію. Як що-ж ми стали нині емігрантами, то не через внутрішні зміни, а виключно через те, що наш край став жертвою чужеземної окупації, що переведена була тою країною, яка сама-ж перед тим визнала нашу незалежність.

Зменшуючи нас в правах, Унія тим дасть підставу думати, що вона, визнавши нас і підтримуючи наші жадання протягом майже п'ятнадцяти років, несподівано змінила свої думки і апробує нині той напад (agression), що був зроблений супроти України, Грузії та інших країн. Зменшувати когось в правах можна тільки за якусь кривду, ним зроблену; зменшувати нас в правах, що довгі роки рука в руку працювали з другими членами Унії, це значить нанести нам страшну образу».

Ця промова остаточно добиває проєкт артикулу 49. Пані Бакер-ван-Боссе, наша голандська приятелька, що дуже обурена цим атентатом супроти емігрантських товариств, вже не потрібує говорити своєї промови.

Тільки англійська делегація зважується настоювати на прийнятті артикулу 49, але висуває зовсім новий мотив: присутність в Унії на рівних правах трьох емігрантських товариств понижує її авторитет (!?).

Голова ставить на голосовання резолюцію пана Дюма і всіма при одному, що утримується, артикул 49 знято з порядку денного.

На загальних зборах після того, як докладчик, італійський делегат п. Міноці, дуже стисло і коректно передав дебати в комісії, голова Джанніні повторює пропозицію зняти справу з порядку денного, що й приймається без жадних дебатів одноголосно.

Так перейшла ця прикра справа. Але чи припиняться цим і большевицькі інтриги? В усякому разі наша делегація довела, що своїх прав вона не подарує і що в разі потреби вона може мобілізувати навколо себе цілу низку приятелів, що належать до самих різних політичних таборів.

(Далі буде).

В роковини смерті св. пам. С. Петлюри в Парижі.

Після прилюдного і урочистого вшанування пам'яті С. Петлюри, яке відбулося в неділю 20 травня і про яке писалося в попередньому числі «Тризуба», в самий день смерті його, 25 травня, що припав на п'ятницю, одправлено було в Українській Православній Церкві заупокійну службу Божу.

Того дня на могилу бл. пам. С. Петлюри, оздоблену прекрасним хрестом з білих живих квітів одудови і доньки Понійного, з самого ранку встановленим звичаєм покладено було в ногах надгробку китицю квітів од Ради Бібліотеки імені С. Петлюри в Парижі.

Перед панахидією, що її відправлено було на кладовищі о 12.30, на

могилу було покладено гірлянду, сплетену з польових квітів, що їх привезено було спеціально того дня з хутора Т-ва б. Вояків Армії УНР у Франції, із Ляньї.

Присутніх, — а зібралися на кладовищі того дня вільні від праці земляки, — зворушила пошана, віддана пам'яті нашого вождя дітьми: маленька дівчинка, дочка одного з наших громадян, поклала те-ж в'язанку квітів. Так само квіти було покладено від окремих осіб.

Перед панахидою, як і в неділю, п.-о. протоісрей І. Бриндзан сказав чуле слово, оддаючи пошану нашому національному героєві і закликаючи всіх до єдності, в якій запорука успіху нашої справи.

* * *

В суботу, 26 травня ввечері відбулося прилюдне жалібне засідання Ради Української Бібліотеки ім. С. Петлюри в Парижі, присвячене вшануванню пам'яті її Патрона. Збори одкрив голова Ради В. Прокопович коротким вступним словом, закликавши присутніх вшанувати пам'ять покійного С. Петлюри вставанням. Далі заступник голови п. І. Косенко прочитав стислий фактичний звіт про життя і діяльність Бібліотеки в минулому році. Потому поділився своїми споминами з юних літ про С. Петлюру бібліотекар І. Рудичев, який учився в одній школі з Покійним. В простому викладі давнього товариша, в дрібних фактах шкільного життя встала перед слухачами з минулих літ жива постать маленького школяра — С. Петлюри. Член Ради Бібліотеки ген. О. Удовиченко на тлі своїх споминів про покійного подав коротку, але влучну характеристику його, як воїна і вождя.

Збори пройшли в надзвичайно теплому настрої, об'єднавши всіх присутніх, на жаль, не численних, в однім почутті глибокої пошани перед пам'яттю незабутнього вождя нації.

Присутні склали лепту на Бібліотеку ім. С. Петлюри. Так само було переведено збір на ту-ж мету в Українській Православній Церкві під час урочистої служби Божої в неділю 20 травня с. р.

---

3 міжнароднього життя.

— Плани тов. Литвинова.

На цьому місці вказано було вже на активну дипломатичну чинність, розвинену тов. Литвиновим у Женеві й по-за нею. Чинність та продовжує притягати до себе дуже пильну увагу європейської opinio.

Як про те говорилося в попередніх оглядах, московська дипломатія має на оці досягнути трьох цілей: 1. союзного погодження з Малою Антантою в цілому; 2. союзу з Францією і 3. вступу до Ліги Націй. Усі ті цілі, коли стануть досягненими, мають метою своєю, по-перше, забезпечити за СССР на стало її західні кордони в Європі, а по-друге, — сприятливу дипломатичну атмосферу, а з нею разом фінансову та иншу допомогу Москві на той час, коли її кордонам на азійському сході встане реальна загроза в подобі війни з Японією.

На перших порах здавалося, що всього того дуже легко досягнути, що ґрунт для чину добре підготований, і що ціла справа — лише питання часу, і то дуже недовгого, бо з усіх боків у пресі навіть уже говорилося, що,

---

В ці дні не повинно бути ні одного громадянина свідомого, який би не склав пожертви по спроможності своїй на Українську Бібліотеку ім. С. Петлюри в Парижі.

скажемо, вступ СССР до Ліги Націй має бути зреалізований десь не пізніше, як в-осени поточного року на черговій сесії Ліги і що зараз же після того будуть підписані й заготовані вже пакти московсько-мало-антантський і московсько-французький. Але за останніх днів виявилось, що акція неначеб-то загальмована, — з части не доведеним до кінця зладодженням спірних моментів про-між самих контрагентів, а з части, яка чи не буде рішаючою, не дуже то сприятливим ставленням де-яких більших і менших держав європейських.

Московська дипломатія, як відомо, цілу свою справу ставить перед світом у такій площині. СССР, мовляв, стоїть на сторожі європейського замирення, а тому й за точне затримання мирових договорів та означених ними кордонів. На заході Європи ці кордони, крім договорів, забезпечені ще й відомим Локарнським пактом західніх держав. На Сході — потрібний такий самий пакт, складений середнь-європейськими й східними державами, щоб договори не могли бути порушені й тут. На Заході гарантами являються Англія, Франція, Італія та Бельгія, на Сході ними мають бути Франція, СССР та Мала Антанта. Назовень такого роду аналогія ніби то й виправдана, але по суті видно зразу-ж велику різницю двох аналогованих большевиками пактів.

Обидва пакти мають справді своєю метою забезпечення кордонів і при тому забезпечення проти одного і того самого більшого противника, а саме — проти Германії. Але, по-перше, франко-бельгійські кордони, забезпечені в Локарно, важливі не лише для Франції та Бельгії, але й особливо для Англії, яка вже давно устами своїх відповідних політиків вказала, що рейнські кордони — це кордони англійської забезпеченості з боку континенту. По-друге, на забезпечення тих кордонів добровільно пристала й Германія, яка так само вустами своїх відповідних політиків, до Гітлера включно, одмовилася назавжди від спірних колись частин Ельзаса та Лотарингії.

Що-ж, кого і проти кого має боронити заініційоване Москвою, так мовити, східне Локарно? Проти кого, — вже вказано: проти Германії. Але тут уже з'являється перша одміна, порівнюючи з Локарно західнім. Германія до задуманого пакту не пристає, — її навіть до того й не прикликано. Чи-ж кордони мав би боронити новий пакт і хто в ньому дуже заінтересований? Франція? Її життєві інтереси всі на Рейні. Усі східні кордони, встановлені мировими договорами, цікавлять її лише остільки, оскільки вони зазначають собою силу її союзників. А в тім — наймогутніший там її союзник — Польща, після польсько-германського пакту, неначеб-то зовсім не почуває потреби в якомусь наглому для себе забезпеченні з боку Германії, а свої кордони з боку московського вважає цілком охороненими і без того пакту. Майже в такому самому становищі знаходиться і другий французький союзник — Румунія. Третій союзник — Югославія, коли й боїться за свої кордони, то те-ж не з германського боку, а скоріше з італійського, а Італія як раз стоїть цілком в стороні од надуманого Москвою пакта. Зостається лише союзна з Францією Чехословацьчина, яка готова щирим серцем вітати кожний пакт, який давав би ще одне, хоч би словесне забезпечення її кордонів, а то з усіх боків. Її дипломатія, як здається, й працює в цьому напрямі рука в руку з Москвою, але чи не мало того для такого многозначного й важливого пакту, як східне Локарно?

Тому то й загальмована ціла справа союзу СССР — Мала Антанта й Франція, що далеко не всі його можливі члени однаково ставляться до нього, що не всі бачать у ньому якийсь плюс для своїх інтересів. Особливо великі сумніви вибликав цей пакт як раз у тих, хто під першим враженням так сприятливо був до нього поставився, а саме — у французів. Бо встало перед ними питання: — чим може допомогти СССР, коли б в Європі, з тої чи иншої причини, таки вибух збройний франко-германський конфлікт. ? І дається на це у французькій пресі відповідь: — нічим, крім війська, але те військо — не знати, яким способом могло б

дістатися до театру військових подій. Хіба що прилетіло б, бо ні Польща, ні Балтійські держави не зважаться перепустити комуністичну армію через свої території. Справа нового союзу таким чином не то що відпала, але загальмувалася, бо перенесена вона до такої сфери, де ще потрібні будуть довгі пересправи і велика розвага.

Більш менш в такому-ж становищі знаходиться і справа із вступом СССР до Ліги Націй. Вступ цей мав би бути, по-перше, одноголосним, бо лише це, мовляв, одповідало б престижеві СССР, як великої держави. Крім того, Москву мали б визнати de jure всі держави, бо що то за член Ліги, коли він не визнаний іншими членами тої самої установи. А в тому, є кілька держав, що не хочуть, тай годі, Москву визнавати. Вони хоч і менші, але серед них є Бельгія, Нідерланди, а особливо Швейцарія, на території якої перебуває й сама Ліга Націй. Ставить що-до вступу певні передумови й Польща, а англійська опінія сама собі робить дуже великі застереження. Такий наприклад консервативний орган, як Morning Post з цього приводу пише:

Совіти йдуть до Женеві не для того, щоб допомогти Лізі, а для того, щоб її використати в своїх цілях. Для нас, що правда, не має великого значіння, хто там належить чи ні до тої Ліги, що замірає. Але для нас повстає інша небезпека, а саме, що ми втратимо японську прязнь, коли в Японії побачать, що ми знаходимося в стосунках інтимности з державою, яка змагається стати на чолі антияпонського заговору. Який інтерес для нас віддаляти від себе Токіо ради прекрасних очей Москви?

Аналогічне застереження знаходимо і в пресі французькій. Її так само непокоїть, так мовити, азійська сторона московського становища, і Le Journal впрост приходить до переконання, що

Росія, як країна не чисто європейська, не може ввійти до узько-континентальної європейської системи.

І нарешті офіціоз, як його звать, Ліги Націй, Journal de Genève, підкреслює вже впрост європейську небезпеку, яка зв'язана із вступом СССР до Ліги Націй. Женевська газета занепокоєна тим, що

Вступ до Ліги Націй надасть їй характер коаліції одних держав (тих, що в Лізі, на чолі з Францією) проти других (тих, що по-за Лігою, як Японія, Германія то-що). Замість того, щоб бути арбітром у політичній боротьбі, Ліга Націй може стати інструментом її.

Такого роду застеренливих зауважень можна знайти більше в європейській пресі. Але найкраще це висловлено в одному з інтерв'ю Мусоліні, яке дане було раніше, ніж з'явилася цитована стаття в Journal de Genève, але яке наче продовжує думку швейцарської газети, бо «дуче» в ньому говорить:

Політика Ліги, що спрямована була на те, щоб не допускати утворення блоків з окремих держав, буде замінена політикою союзів, а це веде впрост і безпосереднє — до війни.

При таких умовах і при таких прогнозах продовжується праця над новим видуманим тов. Литвиновим пактом і над вступом СССР до Ліги Націй. Чи буде і чи може бути все оте зреалізовано? Щось не вилко доброго для совітів кінця.

Observator.

Що-року відається до нас Українська Бібліотека ім. С. Петлюри з закликом підтримати її: кожен з нас повинен озватися на це ділом — своєю лептою, нехай найдрібнішою.

---

3 преси.

Дискусія про українську справу на сторінках чеської газети «Narodni Politika», про яку ми згадували вже в нашому огляді, знаходить своє закінчення. Закінчення те при пануючих серед чеського загалу поглядах можна вважати цілком нормальним, хоч і не раціональним. Редакція містить статтю п. Андрія Божка, якого рекомендує, як українця, і заявляє, що цією статтею закінчує дискусію. А цей «те-ж українець» — без сороба казка, — пише таке:

«Боротьба українців за самостійність власне не існувала і не існує через те, що не можна ототожнювати змагань українських сепаратистів з бажаннями українського народу, який, як указують історичні факти, почуває себе частиною «русского» народу».

Рідке серед сучасної журналістики з'явище: велика газета, що, сховавши голову, як струсь під крило, твердить, що на світі того немає, що їй не до вподоби. Звичайно, полемізувати з такими публіцистичними струсями нема чого. Тенденційне засліплення їх боляче спростує з часом саме життя.

* * *

«Le Temps» з 27 травня 1934 року говорить за англійською пресою про перебування в Лондоні п. Павла Скоропадського:

«Daily Herald» повідомляє про прибуття до Лондону гетьмана Скоропадського, «une des éminences grises de la politique internationale», який, на прикінці війни правив Україною за рахунок Німеччини і нині ніби перейшов на службу III-го Рейха».

Газета вважає, що заходи Скоропадського знайти втрачену владу не мають шансів жадних, щоб їх брати поважно.

Подавши за газетами — «Daily Herald» і «Kurjer Codz. Il.» — звістки про порозуміння п. П. Скоропадського з російськими монархістами і про укладення нової умови про федерацію з Москвою, Українське Бюро в Женеві, в комунікаті з 30 травня с. р., слушно зауважує:

«Для українського громадянства в цілому п. Скоропадський є особою приватною і з цього погляду його виступи мають лише газетний інтерес, але частина прихильників Скоропадського є безумовними самостійниками. Тому треба чекати, що вони зажадають од нього недвозначного поставлення до засади незалежності і суверенності Української Держави, а може і вистарчального спростовання голосів повище згаданих часописів».

Хроніка

Роковини смерти бл. пам. С. Петлюри

— Академія пам'яті С. Петлюри у Варшаві відбулася 27 травня с. р. в салі Варшавської Консерваторії, організована заходами УЦК у Польщі.

Академію вступним словом відкрив п. Ковальський, коротко торкнувшись характеристики С. Петлюри, яко вожда нації, та його заповітів, які залишив він для українського народу та які на очах цілого світу реалізуються в процесі безкомпромісової боротьби українського народу за свою державність.

Реферат п. Г. Лазаревського «Симон Петлюра — вожда народу» був як би продовженням промови п. М. Ковальського. Даючи характеристику вождеві, як такому, референт підійшов до характеристики С. Петлюри-вождя на тлі поодиноких етапів нашої визвольної боротьби, на чолі якої С. Петлюра стояв.

В концертній частині академії взяли участь: п. Г. Дмитрашівна, п. Г. Нольс та п. М. Ольховий, як тако-ж і Український Національний Хор ім. М. Лисенка, які виконали цілу низку пісень, змістом своїм наближених до події, якій академію було присвячено.

Салю Варшавської Консерваторії було переповнено не лиш українським громадянством, а й представниками польської суспільности та поневолених Московою народів.

— У Львові панахиду за спокій душі бл. пам. С. Петлюри, як повідомляє «Діло», одправленс було заходами львівської філії УЦК в неділю 20 травня в місцевій православній церкві. Вшанувати пам'ять Покійного, крім

еміграції з Великої України, з'явилися представники Україн. Парл. Репрезентації, УНДО, центральних українських установ і численне львівське громадянство. Під час панахиди почесну варту тримала чота луговиків в однострояхъ. Співав хор під орудою п. Д. Котка. Сумна урочистість зробила глибоке вражіння на присутніх.

— Річниця смерти бл. пам. С. Петлюри в Празі. 25 травня 1926 р., коли було злочинною рукою підкупленого вбивця забито першого громадянина Української Держави С. Петлюру, що, як логічне слідство історичних подій, став на чолі Української Народньої Республіки, все українське суспільство здрігнулося від цієї трагічної події. Всі побачили, що втратили щось головне в житті, щось таке, на що можна було покладатися, вірити, сподіватися.

Не зважаючи на всю свою трагічність, ця подія, можна сказати, об'єднала все українське громадянство. На першій академії-панахиді по С. Петлюрі в Празі представники різних орієнтацій вступали з палкими промовами про невіджаловану втрату. Здавалось, смерть великої людини прислужилася об'єднанню української еміграції.

Але великі душевні підйоми не можуть тривати довго. Дрібні персональні порахунки й власні інтереси зводять людей з висот духовного піднесення, й люде вертаються до свого первісного стану. Розходження еміграційних кол в дальшому житті не тільки не зменшилися, а навпаки росли безупинно. Й ті самі люде, люде, що підносили Петлюру на височінь

«великого революціонера», якого збирались захищати перед наклепами ворогів української державности, стали на взірць жаб з гнилого болота, що хтіли закидати брудом білого лебедя, закидати ім'я Петлюри гідкими наклепами. Але час вилікує їх і вони переконаються, що за дрібними хибами в діяльності Петлюри вони не зуміли розпізнати його великого чину, що за дрібними персональними непорозуміннями з ним вони не хотіли вбачити історичної необхідности визнання в ньому народнього вождя.

Історія не рахується з бажаннями чи небажаннями окремих осіб і заносить на сторінки свої імена тих постатей, що своїми чинами прислужилися благу своєї батьківщини. Й ім'я Петлюри вже записано на сторінках української історії, і запис цей стіть найвиднішими літерами серед інших героїв українських.

І як це не ясно мусить бути для кожного, — ясно це вже і для наших земляків у Львові, — але для певної частини пражької еміграції це, на жаль, досі не ясно: свято Петлюри досі обходять тільки певні кола еміграції.

У восьму річницю смерти нашого народнього вождя у Празі 25. V. 1934 р. було відслужено панахиду, влаштовану Т-вом охорони пам'яті Петлюри, Союзом б. українських старшин і редакцією журналу «Гуртуймося». Прекрасно співав український хор, пластунки держали варту, а зібрале у церкві громадянство складало пожертви на національний пам'ятник у Парижі, українську бібліотеку його імени.

О год. 19 того-ж дня відбулася в отелі Граф академія пам'яті С. Петлюри, влаштована Українським Республікансько-Демократичним Клубом, Українським Об'єднанням в ЧСР, Т-вом б. українських старшин в Чехах та редакцією журналу «Гуртуймося».

На академії проф. М. Славінський подав реферат на тему «Проблема вождя», в якому шляхом характеристики постатей ріжних вождів як минулих, так

і наших днів, ствердив, що в особі С. Петлюри ми мали свого національного вождя, який, в протилежність багатьом іншим представникам командних постів, не відкидав демократичних принципів управління державою і в своїй діяльності завжди спірався на народні маси.

Другий докладчик, інж. Прохода, подав реферат на тему «Оптимізм С. Петлюри», де доводив, що своїм оптимізмом, своєю вірою в перемогу народніх стремлень до самостійного життя С. Петлюра завжди підтримував дух у своїх українських вояків.

Третім числом програму була поема Б. Лисяньського пам'яті С. Петлюри, яку автор сам тепло й виразно прочитав.

На користь Бібліотеки ім. С. Петлюри в Парижі двома пластунками — Н. Козицькою й Ір. Садовською — було переведено збірку грошей між присутніми, яка разом зпереведеною в церкві на панахиді, дала по-над 300 кч.

З. М.

— Восьма річниця смерти С. Петлюри в Букарешті. В неділю 27-го травня в Букарешті в салі «Айнтрахт» відбулася академія, присвячена вшануванню пам'яті Симона Петлюри.

Д-р В. Трепке у короткому вступному слові сказав, що вшанувати пам'ять Симона Петлюри стало для українців такою-ж загально-національною традицією, як вшанування пам'яті Тараса Шевченка. Тарас Шевченко на сторожі інтересів української нації поставив слово, Симон Петлюра — поставив чин. Закінчив свою промову д-р В. Трепке пропозицією вшанувати Симона Петлюру, а тако-ж і всіх, що віддали своє життя за волю України, вставанням та хвилиною мовчання. За цим студентський хор культурно-спортивного товариства «Буковина», під проводом п. Дебрина, виконав «Журавлі».

Інж. Д. Ліницький в дуже змістовному та гарно виголошеному рефераті дав образ Симона Петлюри, як національного ге-

1. оя. Після гетьмана Івана Мазепи український державний рух називали «мазепинством», тепер його називають «петлюрівщиною». Уже один цей факт свідчить про велич цих двох імен і є найкращою для них нагородою за їх віддану й жертвенну працю для України. Дуже влучно процитувавши пророчі слова Шевченка про те, що Україна повстане, інж. Д. Ліницький сказав, що Симон Петлюра своїм чином відповів: «Україна повстала», і закінчив свій реферат словами: «Ще не вмерла Україна».

Хор виконав національний гімн, який своїми бадьорими звуками викликав піднесення і гармонізував з тим настроєм певности в перемогі української нації, яка єднала всіх присутніх на цій академії.

Полковник Г. Порохівський виголосив реферат на тему: «Симон Петлюра — організатор і Головний Отаман Армії Української Народньої Республіки». Низкою документальних цитат промовець відновив у пам'яті присутніх ті події, які відбулися після вибуху російської революції та які мали вирішити долю України. Ці болючі цитати показували, що Центральна Рада во ім'я єдиного революційного фронту не дбала про організацію українських національних збройних сил і навіть нищила їх, а гетьман Павло Скоропадський, во ім'я іншої єдності, переведив розформування українських частин і дозволяв формувати на Україні російське військо. Симон Петлюра з першого-ж моменту революції підкреслював, що без власних збройних сил Україна не зможе захистити своїх прав. Переборюючи всі перешкоди, навіть з боку де-яких українських же провідників, С. Петлюра був не лише організатором української регулярної армії, але й її улюбленим вождем. Закінчив полк. Порохівський словами про те, що Симон Петлюра помер лише фізично, і то для чужинців, — для української-ж нації він лишається безсмертним. Недовіршений чин Симона Петлю-

ри буде довершено: українська нація здобуде і збудує свою власну державу.

Далі п. Дмитро Геродот продекламував свій власний вірш «Прийшла пора», в якому автор його каже:

«Вже не прибавлює нас нині
Великих слів принадна гра,
Ми край положимо руїні,
Наш дух і сили — Україні,
Не слів, а діл прийшла пора...
Минає час негод в родині,
Зникає ця лиха кара,
Міцні, рішучі та єдині,
Здобудем волю Україні,
Бо діл прийшла тепер пора»...

Закінчилася академія збіркою на Українську Бібліотеку імені Симона Петлюри в Парижі. Пожертви дали: Студентське культурно-спортове Товариство «Букovina» — 100 л., Український Союз Жінок - Емігранток — 100 л., д-р В. Трепке — 160 л., Дмитро Геродот — 100 л., д-р В. Виноградник — 50 л., д-р М. Одайський — 50 л., полк. Г. Порохівський — 50 л., Антоніна Івашина-Геродот — 50 л., С. Іваненко — 40 л., М. Корецький — 25 л., М. Дебрин — 20 л., Д. Ліницький — 20 л., Н. Шинкарук — 10 л., п. Іванович — 10 л., П. Яковенко — 10 л., І. Пищенко — 10 л. та О. Деркач — 10 л., а разом 755 л.

— Обходили 8 річниці смерті С. Петлюри в Болгарії було визначено на другий день Зелених свят і обходила ця річниця як у Софії, так і в провінціальних українських осередках — в Пловдиві, Русе, Відені й т. д. Обходили заздалегідь приготував Союз Українських Організацій у Болгарії, в підготовчих засіданнях Управи якого брали участь тако-ж представники всіх місцевих організацій і представник Союзу козаків.

Про свято було оголошено в болгарській пресі, яка радо представила для цього свої шпальти. На вулицях Софії розклеєно було великі афіші-клєпсидри, які сповіщали про смутну річницю. На ці афіші, як шакали, накидалися вороги України і зривали їх,

але безсилим було їх огидне по-ступовання — в масі ці афіші, писані українською мовою, залишилися на мурах болгарської столиці.

На год. 11 рано 28 травня церква св. св. Кирила й Методія заповнюється не лише українцями, а й козаками-кубанцями, донцями, терцями, як рівно-ж і болгарами. Управа Союзу Українських Організацій та Управи окремих українських організацій в Софії — в повному складі. Українську гетьманську організацію репрезентував п. Орлів з дружиною. В повному складі була присутньою тако-ж Управа Союзу козаків-націоналістів на чолі з головою Правління п. Я. Лопухом.

Панахиду правлять перед аналоєм з великим портретом С. Петлюри роботи маляра Ковалевського два болгарських священника при участі чоловічого хору під орудою п. Косоротова.

Велика кількість присутніх, гарний спів і служба — все це створює піднесений настрій. Панахида кінчається сумним «вічна пам'ять» і всі переходять до церковної салі, де відбувається жалібна академія перед портретом Петлюри.

Засідання відкрив чулим словом, присвяченим пам'яті покійного вождя, голова Союзу Українських Організацій в Болгарії п. Майстренко, що запропонував пам'ять Петлюри вшанувати вставанням і хвилиною мовчанки.

Далі промовляє голова Союзу козаків п. Лопух, який, як представник козаків, висловлюючи співчуття, так закінчив свою промову: «Слава всім борцям за національну свободу! Слава й вічна пам'ять українському вождеві Симону Петлюрі!»

Потім чергуються змістовні й гарно опрацьовані реферати представників Українського Культурного Об'єднання, Українського Гімнастичного Товариства «Січ» та Української Громади — п. п. М. Ніцкевича, Г. Крупицького й проф. Парашука.

Академія закрилася о год. 2 співом «Ще не вмерла Україна» та збіркою пожегтів на Українську Бібліотеку ім. С. Петлюри в Парижі.

М. М а л и н і в с ь к и й

Заснування Комітету Приязни Народів Кавказу, Туркестану й України.

Як повідомляє «Bulletin du Bureau de presse ukrainien» ч. 139, 10 травня 1934 р. відбулися в Парижі установчі збори Комітету Приязни Народів Кавказу, Туркестану й України. Були наявні панове М. І. Мехтієв, А. Б. Атам Алібеков (Азербейджан) І. Чулік (Північний Кавказ), А. Чхенкелі (Грузія), М. Чокай-Огли (Туркестан), О. Шульгин і І. Косенко (Україна). Обрано тимчасове бюро, складене з О. Шульгина — голови, і Абас бей Атам Алібекова — секретаря, і на нього покладено виробити разом з п. Косенком проєкт статуту Комітету.

Українська книжкова агенція в Парижі

почала функціонувати під керівництвом інж. І. Хмелюка. Завданням агенції є полегшення українському громадянству в розшукуванні й набутті у Франції книжок різними мовами, головне українськи.

Агенція має вже збірку різних антикварних книжок по українському питанню, цікавих не лише для бібліофілів, але тако-ж і для наукових працівників. Деякі з цих книжок мають велику вагу під оглядом документації і являються унікатами, будучи дуже старого видання.

Списки книжок, які посідає агенція, завше будуть публікуватися в «Тризубі».

В справах потрібних інформацій або набуття книжок слід звертатися на адресу: Monsieur I. Chmeljuk, 42, rue Denfert-Rochereau, Paris 5. France.

Український Жіночий Конгрес

який має відбутися у Станиславові 23-27 червня с. р. має за завдання:

1. Дати історичну картину організованих змагань і досягнень українського жіноцтва за минуле півстоліття та пошанувати заслуги піонерок українського жіночого руху, зокрема пошанувати пам'ять основниці першого українського жіночого товариства Наталії Кобринської.

2. З'ясувати відношення українського зорганізованого жіноцтва до найважливіших питань нашого національного життя.

3. З'ясувати завдання українського жіноцтва на поодиноких ділянках громадського життя, зокрема в ділянці культурно-освітній і виховній, в ділянці господарській та в ділянці народнього здоров'я.

4. З'ясувати права, які належать українській жінці серед власного громадянства.

5. Зайняти становище до найновіших течій всесвітнього фемінізму та до кризи, яку він переходить у зв'язку з перебудовою державних устроїв і господарською скрутою.

6. Бути засобом консолідації українського зорганізованого жіноцтва та засвідчити єдність українського жіночого руху.

7. Наладити постійні зв'язки між зорганізованим жіноцтвом Західних Українських Земель (Галичина, Волинь, Буковина, Бессарабія й Підкарпаття), політичною еміграцією в Європі та українськими колоніями в Америці й інших частинах світа.

8. Причинитися до консолідації національних сил в ім'я найвищого національного ідеалу.

Програма Українського Жіночого Конгресу: 23 червня, субота — Інавгураційне засідання (відкриття У. Ж. К., вибір президії, привіти, прийняття правильника нарад). «Наше минуле й наші змагання» — цикл історичних і ідеологічних рефератів.

24 червня, неділя — Свято Української Селянки. Академія уладжена сільськими кружками Союзу Українок Станиславівської округи. Пополудне — популярне жіноче віче і спортове свято.

25 червня, понеділок — «Творім рідну культуру» — цикл рефератів на культурно-освітні і виховні теми.

26 червня, «Будуймо народнє господарство» — цикл господарських рефератів. «Дбаймо за народнє здоров'я» — цикл рефератів на теми гігієни і суспільної опіки.

27 червня, середа — Ставаймо в зорганізовані ряди» — цикл рефератів на організаційні теми. Ухвалення резолюцій. Закриття У. Ж. К.

Нова книжка

— Д. Дорошенко. Євген Чикаленко, його життя й громадська діяльність. Видання фонду ім. Є. Чикаленка при Українському Академічному Комітеті. Прага. 100 сторінок з 15 ілюстраціями. Окладинка роботи М. Бутовича.

Ціна книжки 15 корон чеськосл. з пересилкою, або рівновартість в іншій валюті.

Зміст.

Париж, неділя, 10 червня 1934 року — ст. 1. М. Славінський. Томаш Г. Масарик і Едуард Бенеш — ст. 3. Міжнародня конференція в Фолькстоні — ст. 5. Роковини смерті св. п. С. Петлюри в Парижі — ст. 7. O b s e r v a t o r. 3 міжнароднього життя — ст. 8. З преси — ст. 11. Хроніка — ст. 12.

Редакція і адміністрація: 42, rue Denfert-Rochereau, Paris-V
Tél. Danton 80-03.

Для переказів у Франції: «Le Trident», chèque postal 898.50, Paris.
Редагус — Комітет.

Адміністратор: Л. Косенко
Le Gérant: M-me Perdrizet.
